

Valtuustoaloite / Toimenpiteet siilinjärveläisten nuorten päihteettömyyden edistämiseen

Sivistyslautakunta 16.08.2022 § 53

Valmistelija

sivistysjohtaja Antti Jokikokko, puh. 044 740 1301

Valtuuston kokouksessa 16.6.2022 on jätetty valtuustoaloite toimenpiteet siilinjärveläisten nuorten päihteettömyyden edistämiseen. Tehty valtuustoaloite on kokouksen oheismateriaalina.

Valtuustoaloitteen keskeinen sisältö

Valtuustoaloitteessa todetaan mm. seuraavaa:

On erittäin tärkeää, että päihderiippuvuuden ennaltaehkäisyyn puututaan entistä enemmän ja nopeammalla aikataululla. On pyrittävä löytämään uusia keinoja perheiden osallistamiseen entistä paremmin. Päihneiden vastaisen työn pitää olla suunnitelmallista ja sen vaikuttavuutta on mitattava, jota varten on kehitettävä sopiva mittaristo. Valtuustoaloitteessa esitetään seuraavaa:

- Päihdekasvatuksen toteuttamisen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tätä varten tulee olla suunnitelma mille luokka-asteille ja missä laajuudessa tarjotaan nykyistä enemmän päihdekasvatusta. Suunnitelman tulee sisältää resurssointi ja mittaristo seurantaan.
- Päihdekasvatukselle on osoitettava riittävät resurssit. Syyslukukaudelle 2022 on jo osoitettava määräraha toiminnan käynnistämiseksi. Rahoitusta tulee jatkaa vuoden 2023 talousarviossa.

Ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen lasten ja nuorten osalta Siilinjärvellä

Yleisen kehyksen kunnissa tehtävään ehkäisevään päihdetyöhön antaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Säädöksen mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Tämän toimielimen tehtävänä on mm. seurata kunnan päihdeoloja, huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan kuntalaisille sekä edistää ehkäisevän päihdetyön toimia erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa. Kuluvan vuoden loppuun asti ehkäisevän päihdetyön toimielimenä toimii sivistyslautakunta. Vuoden 2023 alusta lukien tehtävät siirtyvät uudelle kunnanhallituksen alaiselle hyvinvointijaokselle. Sivistyslautakunta on kokouksessaan 17.5.2022 § 33 kuullut vuosittaisen katsauksen Siilinjärven päihdetilanteeseen sekä päättänyt, että ehkäisevässä päihdetyössä erityisenä painoalueena vuonna 2022 on kuntakohtaisen vanhempainoimintamallin kehittäminen.

Opetuspalveluissa alakohtainen lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet täydentävät säätelykehystä ehkäisevässä päihdetyössä. Koko kunnan tasolla ehkäisevän päihdetyön painopisteet on määritelty kunnan hyvinvointisuunnitelmassa. Lasten ja nuorten osalta hyvinvointisuunnitelmaa täsmentää lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Näitä suunnitelmia täsmentää kuntakohtainen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, jonka sivistyslautakunta on hyväksynyt kokouksessaan 17.5.2022 § 33. Oppilaitoksissa tehtävää ennalta ehkäisevää päihdetyötä ohjaa opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma sisältää ohjeistuksen tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihneiden käytön ehkäisemiseksi ja käyttöön puuttumiseksi. Opetussuunnitelmaa täsmentää päihdesuunnitelma, jonka

sivistyslautakunta on hyväksynyt 15.12.2020 § 61. Edellä mainittujen suunnitelmien mukaan ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan osana eri aineiden opetusta sekä erilaisten teemapäivien yms. muodossa. Päihdekasvatusta toteuttaa opettajien lisäksi mm. nuorisotyö ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. Suunnitelmien mukaan ehkäisevän päihdetyön koordinaattori järjestää päihdekasvatusta seuraavasti:

- Alakoulun 4. ja 6. luokkalaisille Hyvän elämän eväät – oppitunnit.
- Yläkouluissa ja 2.asteen oppilaitoksissa erilaiset tapahtumat mm. abien hyvinvointitapahtuma, Hyvinvointia virtaa-tapahtuma Sakkylällä Toivalassa/Rissalassa, Kukkaa pukkaa-tapahtuma Ahmon yläkoululla yhteistyössä poliisin ja sosiaalityön kanssa.

Edellä mainittujen toimintojen lisäksi ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan nuorisotoimen ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin toimesta mm. seuraavasti:

- Sakkylällä Toivalassa Pysäkki-toiminta ja Ahmolla Pärkki-toiminta.
- Nuorisotalojen toiminnassa on yhtenä osana päihdekasvatus.
- Walkers-toiminta (Wauto ja Wolkkari-kahvila) ovat matalankynnyksen toimintoja, joissa päihdekasvatusta/-valistusta tehdään. Walkers-toiminta suunnattu 15–29-vuotiaisiin.

Suunnitelmissa mainittujen toimenpiteiden lisäksi ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan kouluissa vuosittain vaihtuvien tapahtumien ja sisältöjen puitteissa. Usein tässä työssä hyödynnetään erilaisia hankkeita ja projekteja, jolloin toiminta on kunnalle maksutonta. Esimerkiksi lukuvuonna 2022 – 23 Siilinjärven perusopetuksen yläkouluissa toteutetaan Music Against Drugs -päihdekasvatuskokonaisuus. Tämä kokonaisuus on yläkouluikäisille suunnattu ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus, joka toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa. Yksi Music Against Drugs -kokonaisuus kestää keskimäärin yhden lukukauden. Kokonaisuuteen kuuluu sisältöjä lapsille ja nuorille, heidän parissa työskenteleville ammattilaisille sekä lasten ja nuorten asioista päättävälle kunnan ja hallinnon edustajille. Tämän kokonaisuuden toteuttaminen on kunnalle maksutonta. Lisätietoa kokonaisuudesta löytyy [www-sivulta https://musicagainstdrugs.info/](https://musicagainstdrugs.info/)

Oppilaitosten tukena ehkäisevää päihdetyötä tekee kunnan ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. Hän on mukana suunnittelemassa toimintaa sekä osallistuu tarvittaessa vanhempainiltoihin ja pitää oppitunteja asiasta. Ehkäisevän päihdetyön toteutukseen ulkopuolisen tahon toimesta ei ole varattu talousarviossa määrärahoja. Näin ollen ehkäisevässä päihdetyössä ei ole juurikaan hyödynnetty maksullisia oppimiskokonaisuuksia, esimerkiksi EHYT ry:n Hubu®-menetelmää. Ko. menetelmästä löytyy lisätietoa [www-sivulta https://ehyt.fi/koulutus-ja-tapahtumat/kouluille-ja-oppilaitoksille/paihde-ja-pelikasvatus-ylakoulussa/hubu-oppitunnit/](https://ehyt.fi/koulutus-ja-tapahtumat/kouluille-ja-oppilaitoksille/paihde-ja-pelikasvatus-ylakoulussa/hubu-oppitunnit/)

Edellä mainituissa suunnitelmissa on esitetty mittaristo, jolla arvioidaan ehkäisevän päihdetyön laatua ja sen vaikuttavuutta. Tämän lisäksi arvioidaan nuorten päihdekäyttäytymisen kehittymistä. Keskeisen mittariston seurattaessa nuorten päihdekäyttäytymistä muodostaa kouluterveyskysely. Tämän kyselyn valossa siilinjärveläisten nuorten päihdetilanne ei vaikuta muuta maata tai Pohjois-Savoaa oleellisesti heikommalta. Kyselyn perusteella on havaittavissa selkeästi se, että nuorten suhde päihteisiin on voimakkaasti eriytynyt. Yhä suurempi osa nuorista on täysin raittiita, mutta esimerkiksi huumeokeilujen yleisyys lisääntyy pienen joukon keskuudessa. Tämä ilmiö on havaittavissa niin koko maan tasolla kuin Siilinjärvellä.

Kouluterveyskyselyn mukaan täysin raittiiden nuorten määrä on lisääntynyt yläkoululaisten, lukiolaisten ja ammatillisen koulutuksen nuorten keskuudessa niin koko maassa, Pohjois-Savossa kuin Siilinjärvellä. Vastaavasti niiden nuorten määrä, jotka ovat tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa on laskenut. Vuoden 2021 kyselyssä 62,6 % (vuoden 2019 tulos 61,5 %) yläkouluikäisistä siilinjärveläisistä nuorista oli täysin raittiita. Pohjois-Savossa raittiita yläkouluikäisiä nuoria oli 61,9 % (vuoden 2019 tulos 58,4 %). Siilinjärven lukiossa raittiita opiskelijoita oli 59,8 %, kun Pohjois-Savon keskimääräinen luku oli 41,0 %. Ammatillisen koulutuksen osalta vastaava luku Siilinjärvellä on 32,8 % ja Pohjois-Savossa 31,4 %.

Kouluterveyskyselyn mukaan niiden nuorten määrä on vähentynyt, joiden osalta on huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista. Tämäkin tulos koskee niin koko maata, Pohjois-Savoakin kuin Siilinjärveä. Eniten huolta herättävää käyttöä tai rahapelaamista on ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla (Siilinjärvellä 18,5 %, Pohjois-Savossa 21,5 %).

Nuorten tilanteiden eriytyminen näkyy ennen kaikkea siinä, että huumeiden käyttö ja käyttökokeilut ovat lisääntyneet, tämäkin koskee niin koko maata, Pohjois-Savoakin kuin Siilinjärveä. Siilinjärvellä huumeita on kokeillut 9,8 % yläkouluikäisistä, kun Pohjois-Savossa vastaava lukuku yläkouluikäisten osalta on 8,4 %. Lukion opiskelijoiden osalta vastaavat luvut ovat: Siilinjärvi 6,5 %, Pohjois-Savo 11,0 %. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla vastaavat luvut ovat: Siilinjärvi 32,8 %, Pohjois-Savo 18,1 %.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi: tässä vaiheessa aloite merkitään vain tiedoksi ja siitä ei ole tarpeen tehdä ennakoarviointia.

Päätösehdotus Sivistyslautakunta merkitsee aloitteen tietoonsa saatetuksi sekä käy asiasta jatkovalmistelua ohjaavaa keskustelua.

Päätös Hyväksyttiin

Sivistyslautakunta 25.10.2022 § 69
686/00.02.00/2022

Valmistelija sivistysjohtaja Antti Jokikokko, puh. 044 740 1301

Valtuustoaloitteen mukaisten toimenpiteiden valmistelua on jatkettu Siilinjärvellä moniammatillisena yhteistyönä. Aloitteessa esitettyjä asioita on huomioitu mm. talousarviovalmistelun yhteydessä. Ehkäisevän päihdetyön kehittäminen on asetettu koko kuntaa koskevaksi tavoitteeksi vuoden 2023 talousarvioesityksessä. Edelleen tämä tavoite on asetettu sivistyspalveluiden yhdeksi valtuustokauden talousarviotavoitteeksi sivistyslautakunnan käsittelemässä talousarviossa. Tämän tavoitteen toteuttamista on esimerkiksi lukuvuonna 2022 – 23 Siilinjärven perusopetuksen yläkouluissa toteutettava Music Against Drugs -päihdekasvatuskokonaisuus. Tämän tyyppisten kokonaisuuksien toteuttamista on tarkoitus jatkaa myös tulevaisuudessa (esim. EHYT ry:n Hubu®-menetelmä)

Pohjois-Savon ehkäisevän päihdetyön toimijat (mm. yhdistyksiä, kuntien ehkäisevä päihdetyö, Itä-Suomen poliisi, Itä-Suomen yliopisto) ovat laatineet yhteistyössä kannanoton nuorten ja nuorten aikuisten huumeaineiden käyttöön, huumekuolemiin ja hoitoon Pohjois-Savossa. Kannanotto on tarkoitettu tiedoksi kuntien ja hyvinvointialueen asiasta

vastaaville toimielimille ja valtuustoille. Kannanotto on kokouksen oheismateriaalina.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi: Valtuustoaloitteessa on nostettu esille erittäin tärkeä asia kuntalaisten hyvinvoinnin näkökulmasta. Aloitteen mukaisilla ehkäisevän päihdetyön toimenpiteillä pystytään lisäämään kuntalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta.

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää aloitteen johdosta seuraavaa:

- Sivistyslautakunta pitää aloitteessa esitetyllä tavalla ensiarvoisen tärkeänä sitä, että päihdekasvatuksen toteuttaminen on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tämä koskee niin koko kuntaa, kuin opetusta. Koko kunnan tasolla ehkäisevä päihdetyö perustuu valtuuston hyväksymään hyvinvointisuunnitelmaan ja Siilinjärven kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaan. Opetuksen osalta näitä suunnitelmia täydentää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, opetussuunnitelma ja päihdesuunnitelma. Näissä suunnitelmissa on myös asetettu mittaristo päihdetyön vaikuttavuuden arviointiin. Edellä on selostettu näiden suunnitelmien keskeinen sisältö ehkäisevän päihdetyön osalta.
- Ehkäisevän päihdetyön tulee olla moniammatillista usean eri toimijan yhteistyötä. Yhteistyötä on tehtävä niin kunnan sisällä, alueellisesti, kuin järjestöjen kanssa. Jatkossa keskeiseen rooliin tulee rajapinta kunta-hyvinvointialue. Ehkäisevän päihdetyön osalta on luotava toimivat käytänteet tälle rajapinnalle. Monitoimijaisen yhteistyön avulla ratkaistaan myös resurssikysymyksiä, kun hyödynnetään yhteistyössä kaikkien toimijoiden olemassa olevat resurssit.
- Koska ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen kuuluu useille eri työntekijäryhmille, tulee huolehtia siitä, että kaikilla toimijoilla on riittävä tietotaso asiasta. Tästä huolehditaan koulutuksen avulla.
- Talousarvioesityksessä ehkäisevän päihdetyön kehittäminen on asetettu koko kuntaa koskevaksi tavoitteeksi. Kunnan tasolta tämä tavoite siirtyy myös sivistyspalveluiden koko valtuustokautta koskevaksi tavoitteeksi, joka huomioidaan valtuustokauden ajan mm. opetuspalveluiden toiminnassa.
- Sivistyslautakunta yhtyy Pohjois-Savon ehkäisevän päihdetyön toimijoiden kannanottoon ja omalta osaltaan pyrkii edistämään kannanotossa esitettyjä toimenpiteitä. Kannanotto saatetaan tiedoksi valtuustolle tämän aloitteen käsittelyn yhteydessä.
- Sivistyslautakunta saattaa aloitteen käsittelyn 1.1.2023 aloittavan hyvinvointijaoksen tietoon sekä valtuuston tietoon.
- Sivistyslautakunta toteaa omalta osaltaan aloitteen käsittelyn päättyneeksi.

Päätös

Hyväksyttiin